

Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Okresné kolo Dejepisnej olympiády pre ZŠ a 8-ročné gymnáziá

15. ročník, školský rok 2022/23

Testové úlohy pre kategóriu D (8. ročník ZŠ a 3. ročník OG)

Megjegyzés: A monotematikus rész kérdéseit * jelöltük meg.

1.* A 19. század első évtizedeiben tökéletesedett a gőzgép és megnövekedett a teljesítménye és a biztonságossága. Ezzel megnyílt az út az új energiaforrás széleskörű felhasználásához. Az alább felsorolt lehetőségek közül válaszd ki az a két területet, ahol az adott korban nem volt használatos a gőzenergia. Írd a válaszlapra a válaszok betűjelét.

- a) az ipar minden területén
- b) a mezőgazdaságban
- c) a vasúti közlekedésben
- d) az autóközlekedésben
- e) a légi közlekedésben
- f) a hajóközlekedésben

2.* Az angol feltaláló és konstruktőr, Richard Trevithick több találmányával és újításával írta be magát a technika történetébe.

Az alább felsorolt lehetőségek közül válaszd ki a három megfelelőt.

- a) gőzmozdony
- b) gőzhajó
- c) magasnyomású gőzgép
- d) gőzcséplőgép
- e) gőzszivattyú
- f) gőzölős vasaló

3.* Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget és találd meg a benne lévő négy hibát, írd ezeket a válaszlapra és írd hozzá a helyes, javított megfelelőjét. A sorrend lényegtelen. A vastagbetűs szavak helyesek és nem változtathatók meg.

*Az első gőzhajtású **vasútvonal Európában** Linz **osztrák város** és Český Krumlovec között működött. A vasútvonal áthidalta a hajóközlekedést a Rajna és a Vltava folyón, amely rákötődött a **Labe** folyóra és biztosította az összeköttetést a Vörös – és az Északi tenger között.*

4.* Az elektromosság szó a görög „elektrón” szóból ered.

Írd a válaszlapra a görög szó jelentését. Segítségül szolgál a mellékelt ábra és az első betű a válaszlapon.

5.* Jedlik István Ányos több tudományágban alkotott, és a világon elsőként alkotta meg a villanymotor modelljét és több jelentős sikere volt az elektrotechnika terén. Az alább felsorolt lehetőségek közül válaszd ki azt a két találmányt, amellyekkel beírta nevét a történelembe.

- a) villany turbina
- b) dinamó
- c) tökéletesített villanyakkumulátor
- d) váltakozó áramú generátor

6.* A német feltaláló és gyáros Ernst Werner Siemens megalapította azt az üzemet, amely mostanáig a nevét viseli. Az alább felsoroltak közül melyik két találmány fűződik a nevéhez?

- a) váltakozó villamosáram
- b) dinamó
- c) elektromos autó
- d) villanymozdony
- e) egyenáramú villanymotor

7.* George Stephenson felfedező, mérnök és a vasúti közlekedés tökéletesítője volt, aki kihasználta a gőz erejét. Állapítsd meg, hogy az alábbi állítások közül melyek igazak és melyek hamisak. A válaszlapon jelöld meg (karikázd be) az igen vagy a nem választ.

- a) George Stephenson angol volt.
- b) Megalkotta az első nagyteljesítményű gőzmozdonyt.
- c) Ez a mozdony képes volt 20 tonna súlyú rakományt is elhúzni.
- d) 1825-ben megindította a második személyszállító vasútvonalat a világon.
- e) Ez a vonal Stockton és Darlington városok között közlekedett.

8.* Az alábbi szövegben egészítsd ki a hiányzó szavakat és írd ezeket a válaszlapra.

1889-ban **A** városban megépítették a 305 méter magas tornyot, amely akkor a legmagasabb volt a világon. A torony építője Alexandre Gustave **B** mérnök volt.

9.* Thomas Alva Edison az egyik legejelentősebb feltaláló volt a világon, aki képes volt a találmányait bevinni a gyakorlatba. Válaszd ki azt a négy találmányt és létesítményt, amely a nevéhez köthető.

- a) gőzerőmű
- b) gramofon
- c) villanyégő
- d) dízelmotor
- e) fényképezőgép
- f) fonográf
- g) villamosszék

10.* Állítsd párba a feltalálót a találmányával. A betű- és számpárokat írd a válaszlapra.

a) Ferdinand von Zeppelin	1) autó
b) Carl Friedrich Benz	2) repülőgép
c) G. Daimler és W. Maybach	3) léghajó
d) W. Wright és O. Wright	4) motorkerékpár

11.* Figyelmesen olvasd el Albert Einstein véleményét az egyik legismertebb szlovák tudósról és válaszolj a kérdésekre.

*Hogyha XY a reneszánsz korában született volna, akkor híres festő, vagy szobrász lett volna, mert személyiségének a legnagyobb impulzusa a képzelőerő és az alkotási vágy. Az ilyen természetű emberek már száz éve a technikához vonzódnak. Ebben nyilvánul meg korunk alkotókényszere.*¹

- Írd le a szlovák tudós nevét és vezetéknevét. (a szövegben XY betűk mögé rejtettük).
- Az egyik műszaki irányzatú iskolában működött Svájcban. Írd le a város nevét. Segítségül szolgál a betű a válaszlapon.

12.* Válaszd ki a helyes választ az alábbi kérdésekre és írd a válaszlapra. Az egyik válasznál segít a mellékelt ábra.

- Mit jelent az idegen kifejezés „litografia“-
könyomat, tudomány a litoszféráról vagy kőrajz?
- Amikor a 19. században velocipéden közlekedtek,
akkor ez a jelenlegi -*motorkerékpár, snowboard,*
vagy *kerékpár* előde volt?
- Ez a közlekedési eszköz először Londonban jelent
meg 1743-ban, amikor egy színész a közönséget szórakoztatta ezzel. Hivatalos szabadalmat egy
belga feltaláló, John Joseph Merlin kapta meg 1760-ban. Csak egyenesen lehetett ezzel haladni.
Ez volt a - *görkorcsolya, skateboard* vagy a *téli jégkorcsolya?*

¹ Vasilko, Karol: *Vývoj techniky a technológia - Od staroveku dodnes, Technická univerzita v Košiciach, fakulta výrobných technológií so sídlom v Prešove, Prešov 2010, 372o., ISBN 978-80-553-0336-9.* (140. oldal)

13. * Figyelmesen olvasd el az alábbi kijelentéseket/állításokat és állapítsd meg, hogy igazak-e vagy hamisak. A válaszlapon jelöld meg (karikázd be) az igen vagy a nem választ.

- a) A fejletlen tudományos potenciállal rendelkező államok lépést tartottak a kutatást támogató államokkal.
- b) A leggyorsabb tudományos és műszaki fejlődést a 19. század második felében Németország és az USA érte el. .
- c) Németország gyors fejlődése elsősorban Franciaországot és Spanyolországot nyugtalanította.
- d) Ha a proletariátushoz tartoznál, munkás lennél.

14. * Az felsorolt tényezők közül, amelyektől függött az ipari termelés a 19. század 2. felében, válaszd ki a négy megfelelőt. Írd a válaszlapra a válaszok betűjeleit.

- a) a bankok pénztőkéje
- b) a közlekedési hálózat fejlesztése
- c) a gőzgépek elegendő vízellátása
- d) vízerőművek építése
- e) elegendő nyersanyag a termeléshez
- f) a szakszervezeti mozgalom megalakulása
- g) elegendő képzett alkalmazott

15. * Állítsd párba az egészségügyi kutatót a kutatása területével, amelyben jelentős sikereket ért el. A betű- és számpárokat írd a válaszlapra.

a) William Morton	1) ragályos betegségek kutatása, beleértve a veszettséget
b) Rudolf Virchow (Wirchow)	2) diftéria elleni szérum
c) Robert Koch	3) éter narkózis
d) Emil Behring	4) a tuberkulózis bacilus felfedezése
e) Louis Pasteur	5) sejtpatológia

16. * Az alábbi jellemzés alapján állapítsd meg, hogy melyik jelentős, a fizika terén működő személyre vonatkozik. Írd a válaszlapra a személy teljes nevét és az országot, ahonnan származott és azt az országot, amelyikben sikeresen tevékenykedett.

Az emberiség történetének egyik legjelentősebb tudósa és feltalálója volt, aki híressé vált elsősorban az elektromos gépek és berendezések kutatása területén. Az ő tiszteletére nevezték el a mágneses indukció mértékegységét. Az egykori Csehszlovákia területén működő több üzem viselte a nevét, melyekből az egyik Árvában volt. Jelenleg az ő nevét viseli egy ismert autógyártó is.

17. Az alábbi lehetőségek közül válassz ki négyet, amelyek jellemzik a felvilágosult abszolútizmus támogatóit és írd a válaszlapra.

- a) erős központi államhatalom
- b) széleskörű reformok
- c) a feudális rendszer megerősítése
- d) osztársadalmi vita a reformokról
- e) új technológiák bevezetése
- f) az iskolarendszer fejlesztése

- g) negatív hozzáállás a reformokhoz

18. Szlovákia mely városaiban működtek iskolák a 18. században amelyeket felsoroltunk a válaszlapon? A válaszokat válaszd ki az alább közölt városok közül és írd a válaszívre. Segítségül szolgál az egyik város központját ábrázoló mellékelt kép is .

Pozsony/Bratislava, Nagyszombat/Trnava, Bazin/Pezinok, Szenc/Senec, Besztercebánya/Banská Bystrica, Selmecebánya/Banská Štiavnica, Eperjes/Prešov, Kassa/Košice

19. Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget és találd meg a négy hibát. Írd le a válaszlapra és írd mellé a helyes, kijavított változatot. Lényegtelen a sorrend. A vastagbetűs szavak helyesek és nem változtathatók meg.

*A Zólyom melletti **Očovából** származó **Bél Mátyás** a 18. századi **osztrák** monarchia egyik legjelentősebb tudósa volt. Ezzel kiérdemelte a „Magyarország nagy dísze” ragadványnevet. Legnagyobb műve a *Motície*, egyfajta elődje a mai **enciklopédiáknak**, amelyet Magyarország egyes összekötő elemei szerint dolgozott fel. Római katolikus **plébánosként** is működött Pozsonyban.*

20. Az alább felsorolt párba állított események közül válaszd ki a korábban történt eseményt. Írd a válaszlapra a helyes válasz (zárójelben közölt) számjegyét.

- a) Az USA függetlenségi háborúja, (1) vagy a francia forradalom kitörése (2)
- b) A dekabristák felkelése (1) vagy a Lipcse melletti népek csatája (a képen a csata emlékműve látható) (2)
- c) Lajos Fülöp francia király lemondása (1) vagy X. Károly francia király lemondása (2)
- d) A krími háború kezdete (1) vagy a világosi fegyverletétel (2)
- e) Az Olasz Királyság kikiáltása (1) vagy a Német Császárság kikiáltása (2)
- f) A solferinói csata (1) vagy az amerikai polgárháború kitörése (2)

21. Állítsd párba a személyiségek neveit a rövid jellemzésükkel. Írd a válaszlapra a betű- és számpárokat.

a) Napoleon Bonaparte	1) a forradalom és a liberalizmus ellensége
b) I. Miklós orosz cár	2) Szardínia a Piemont uralkodója
c) Károly Albert király	3) az USA első elnöke
d) IV. Frigyes Vilmos király	4) a három császár csatája győztese
e) George Washington	5) az aki visszautasította a császári koronát

22. Olvasd el figyelmesen az egyik csatát követő korabeli tudósítást a 19. század második feléből és válaszolj a kérdésekre.

„A Castiglione-i templomok kőpadlóján minden nemzetiség sebesültjei heverték. Franciák és németek, szlávok és arabok, és még a leghátsóbb sarkokat is megtöltötték. Sokuknak már megmozdulni sem volt ereje.”²

- A fenti sorok szerzője a svájci Henri (egészítsd ki a vezetéknevét)
- Melyik csatáról volt szó? Írd le a helyszínt, az évet és az időpontot, mikor zajlott a csata.
- Milyen hozadéka van ennek a csatának a fent említett személynek köszönhetően és mit alapított meg ez a személyiség?

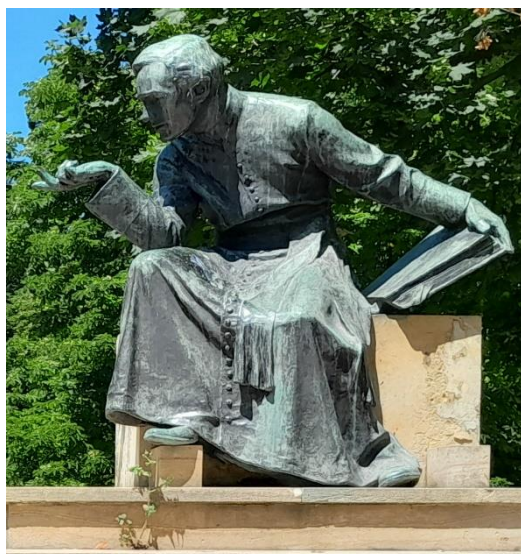
23. A 18. század végétől a 19. század feléig a szlovák nemzeti mozgalom három generációja ismeretes. Válaszolj a kérdésekre.

a) Sorold fel, hogy nevezzük ezeket a generációkat, melyek neve az akkori vezető egyéniség nevét viseli. Az egyik ilyen egyéniség szobra a képen látható.

b) Az egyik generációban a katolikusok voltak többségben. Írd le, melyik volt ez a generáció.

c) A két ilyen generáció vezetői törvényesítették az irodalmi szlovák nyelvet. Melyik volt ez a generáció?

d) Melyik generáció működött a leghosszabb ideig?

24. Az alább felsorolt könyvek címeit egészítsd ki a válaszlapon.

- Jazykovedno-kritická ??? o slovenských písmenách (A szlovák betűk filológiai kritikai tárgyalása)
- Dúverná zmlúva mezi mňíchom a ??? (Őszinte párbeszéd egy szerzetes és az ??? között)
- Slávy ??? (Szlávtság ???)
- Slovanské ??? (Szláv ???)
- René ??? príhody a skúsenosti (René ??? viselt dolgai és tapasztalatai)

² Krasnovský, Branislav, Bednárová Marcela, Ulrichová Barbora: DEJEPIS pre 8. ročník základnej školy a 3. ročník gymnázia s osemročným štúdiom. Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin 2011, 96 s., ISBN 978-80-811-5043-2. (26. oldal)

Autori: Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský

Fotografie: Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský, Filip Smíkal

Preklad: Ing. Veronika Zsideková

Vydal: NIVaM, Národný inštitút vzdelávania a mládeže a Slovenská komisia Dejepisnej olympiády, 2023

Forrás:

1 - *Vasilko, Karol: Vývoj techniky a technológie - Od staroveku dodnes, Technická univerzita v Košiciach, fakulta výrobných technológií so sídlom v Prešove, Prešov 2010, 372 o., ISBN 978-80-553-0336-9. (140. oldal)*

2 - *Krasnovský, Branislav, Bednárová Marcela, Ulrichová Barbora: DEJEPIS pre 8. ročník základnej školy a 3. ročník gymnázia s osemročným štúdiom. Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin 2011, 96 s., ISBN 978-80-811-5043-2. (26. oldal)*